CÂTEVA REFLECȚII ASUPRA DETERMINĂRII COMPETENȚEI JURISDICȚIONALE A INSTANȚELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT

Valeriu BABĂRĂ

Determinarea competenței în materia dreptului internațional privat prezintă importanță prin faptul că atrage după sine aplicarea unui anumit sistem de soluționare a conflictelor de legi, avându-se în vedere că instanța aplică normele conflictuale proprii, iar nu cele străine.

În unele legislații naționale, există reglementări speciale privind competența în dreptul internațional privat, dar sunt şi unele legislații naționale, este adevărat, din ce în ce mai puține, din care lipsesc asemenea reglementări sau sunt foarte sumare [1, p.90]. În statele cu asemenea legislații, unde nu s-a dat o importanță suficientă reglementărilor de drept internațional privat sau când normele juridice de drept internațional privat sunt lacunare, apar nenumărate litigii şi probleme practice privind modul de determinare a competenței pentru litigiile cu element de extraneitate.

Competența în dreptul internațional privat înseamnă stabilirea instanțelor unui anumit stat față de acelea ale altora care sunt chemate să soluționeze litigiul cu element străin [2, p.425]. În situația când nu există reglementări speciale privind competența în dreptul internațional privat, aceasta se determină potrivit normelor competenței teritoriale, deoarece numai în aşa mod se poate stabili legătura dintre litigiul cu element de extraneitate şi instanța competentă în soluționarea acestuia. Astfel, în acest caz, determinarea jurisdicției competente în dreptul internațional privat se face potrivit normelor de procedură civilă internă privind competența teritorială, dar care sunt adaptate condițiilor speciale în care se desfăşoară raporturile juridice cu element de extraneitate.

În dreptul R.Moldova există reglementări speciale referitoare la determinarea competenței jurisdicționale a instanțelor judecătoreşti în soluționarea litigiilor de drept internațional privat cuprinse în art.459-462 din Codul de procedură civilă. În condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă, instanțele judecătoreşti din R.Moldova sunt competente să soluționeze procesele de drept privat cu element de extraneitate. Astfel, în situația când un litigiu este de competența instanțelor din R.Moldova, aceasta înseamnă că s-a determinat competența jurisdicțională în dreptul internațional privat.

Instanțele judecătoreşti din R.Moldova au competența de a judeca procesele civile dintre o parte a R.Moldova şi o parte străină sau dintre persoanele străine în sensul art.459 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu dispoziţiile art.460 alin.(1), instanţele judecătoreşti din R.Moldova sunt competente să judece litigii cu element de extraneitate în următoarele situaţii:

a) organul de administrare sau filiala, agenţia, sucursala, reprezentanţa persoanelor juridice are sediul în R.Moldova;

b) pârâtul are bunuri pe teritoriul R.Moldova;

c) reclamantul în procesul cu privire la încasarea pensiei de întreţinere şi constatarea paternităţii are domiciliul în R.Moldova;

d) prejudiciul cauzat prin vătămarea integrităţii corporale sau prin altă vătămare a sănătăţii ori prin deces a avut loc pe teritoriul R.Moldova, sau dacă reclamantul are domiciliul în R.Moldova;

e) fapta sau o altă circumstanţă ce serveşte drept temei pentru intentarea acţiunii în reparaţie a daunei cauzate unui bun s-a produs pe teritoriul R.Moldova;

f) acţiunea decurge dintr-un contract a cărui executare (deplină sau parţială) trebuie să aibă loc ori a avut loc în R.Moldova;

g) acţiunea ce rezultă din îmbogăţirea fără justă cauză a avut loc în R.Moldova;

h) reclamantul în procesul de desfacere a căsătoriei are domiciliul în R.Moldova sau dacă unul dintre soţi este cetăţean al R.Moldova;

i) reclamantul în procesul privind apărarea onoarei, demnităţii şi reputaţiei profesionale are domiciliul în R.Moldova;

j) în procesul privind protecţia în străinătate a proprietăţii intelectuale a unei persoane cu domiciliul în R.Moldova, persoana este cetăţean al R.Moldova sau apatrid, iar prin convenţia părţilor nu s-a stabilit o altă competenţă;

k) în procesul dintre persoane străine, acestea au convenit astfel, iar raporturile juridice vizează drepturi de care ele pot dispune în legătură cu bunuri sau interese ale persoanelor din R.Moldova;

l) prin lege sunt prevăzute şi alte cazuri.

Competenţa determinată conform art.460 alin.(1) este una alternativă, deoarece legea nu face precizarea că instanţele din R.Moldova ar fi exclusiv competente în soluţionarea acestor litigii. Legea prezintă doar posibilitatea de a soluţiona litigiile pe care o au instanţele din R.Moldova, în condiţiile prezentate. Considerăm că această soluţie este corectă, având în vedere că dacă legea nu prevede competenţa exclusivă a instanţelor din R.Moldova, concluzia logică este că legiuitorul a reglementat o competenţă alternativă, şi nu una exclusivă.

Potrivit art.461 alin.(1) din Codul de procedură civilă, instanţele R.Moldova sunt în exclusivitate competente să judece litigii cu element de extraneitate în următoarele cazuri:

a) acțiunea se referă la dreptul asupra unor bunuri imobile aflate pe teritoriul R.Moldova;

b) bunul asigurat sau locul unde s-a produs riscul asigurat se află în R.Moldova;

c) petențiile decurg dintr-un contract de transport, iar cărăuşii ori punctele de plecare sau sosire se află în R.Moldova;

d) procesul se referă la abordajul unor nave sau aeronave, precum şi la asistarea ori salvarea unor persoane sau a unor bunuri în largul mării, dacă nava sau aeronava este sub pavilionul R.Moldova, ori dacă locul de destinație sau primul port sau aeroport unde nava sau aeronava a ajuns se află pe teritoriul R.Moldova;

e) nava sau aeronava a fost sechestrată în R.Moldova;

f) procesul are ca scop declararea insolvabilității sau orice altă procedură judiciară privind încetarea plăților în cazul unei societăți comerciale străine cu sediul în R.Moldova;

g) la data depunerii cererii de desfacere, anulare sau declarare a nulității căsătoriei, precum şi alte litigii dintre soți, cu excepția celor cu privire la imobile în străinătate, ambii soți având domiciliul în R.Moldova, iar unul dintre ei este cetățean al R.Moldova sau apatrid;

h) ultimul domiciliu al celui decedat sau bunurile lui se află pe teritoriul R.Moldova.

Totodată, alin.(3) prevede că competența instanțelor judecătoreşti ale R.Moldova stabilită în prezentul articol, precum şi în art.460, nu se exclude prin faptul că acelaşi proces sau un proces conex a fost pornit în fața unei instanțe judecătoreşti străine.

Litigiul pe care instanța judecătorească din R.Moldova l-a reținut spre judecare cu respectarea normelor de competență trebuie să fie examinat de această instanță de fond, chiar dacă ulterior, în legătură cu schimbarea cetățeniei, domiciliului, sediului părților sau cu alte circumstanțe, acesta a devenit de competența unei instanțe străine. În acest caz, este vorba de nestrămutarea locului de examinare a litigiului, în sensul art.463 din Codul de procedură civilă.

Instanța competentă aplică, de regulă, legile de procedură proprii. Prin urmare, determinarea jurisdicției competente înseamnă şi determinarea normelor de procedură aplicabile, care pot fi diferite de la o țară la alta, influențând soluția litigiului. Determinarea competenței jurisdicționale se face întotdeauna înaintea soluționării conflictului de legi. Stabilirea instanței competente atrage după sine aplicarea unui anumit sistem de soluționare a conflictelor de legi, deoarece instanța aplică normele conflictuale ale țării căreia îi aparține şi nu normele conflictuale ale altei țări. Aceasta înseamnă, în mod indirect, determinarea legii materiale competente a cârmui raportul

juridic, avându-se în vedere că această lege depinde de norma conflictuală a judecătorului. Astfel, soluția litigiului este în funcție de instanța cărei țări va fi competentă a judeca.

Referințe:

1. CHELARU, I., GHEORGHIU, G. *Drept internațional privat*. Bucureşti: C.H. Beck, 2007. 491 p.
2. FILIPESCU, I., FILIPESCU, A. *Tratat de drept internațional privat*. Bucureşti: Universul juridic. 506 p.